KULTTUURI

YHTEYSTIEDOT:
Puhelin 044 799 5772
Sähköposti kulttuuri@kaleva.fi
Kalevan vaihde 08 5377 111

Kansalaisen mielipide on arvossaan

Mediatohtori kertoo, maksetaanko juttuvinkeistä tai saako olutterassilla istuvan kansalaisen kuvata lehteen ilman lupaa

Mediatohtori

Millaiset ovat tavallisten kansalaisten lailliset ja eettiset oikeudet oman mediajulkisuutensa suhteen? Seuraavassa yleisimpiä kysymyksiä ja vastauksia mahdollisista tilanteista, joihin kuka tahansa meistä saattaa joutua.

Saavatko toimittajat kysyä mitä vain ja keneltä vain?

Toimittajat voivat kysyä keneltä tahansa mitä tahansa sellaisesta asiasta, jonka julkistamista he pitävät tärkeänä. Kaikkea ei välttämättä ole syytä julkaista jos vaarana esimerkiksi on haastateltavan tai hänen lähipiirinsä joutuminen kohtuuttomaan kielteiseen julkisuuteen. Esimerkiksi alaikäisen tahatonta kertomista omista kotioloista, kuten ”isän ainaista poissaoloa” ei kannata jutussa mainita, vaikka asia olisikin totta.

Onko pakko suostua katugalluppiin?

Kenenkään ei ole pakko vastata toimittajan kysymyksiin. Pystyt välttymään joutumasta ”kadunmieheksi”. Kuvauslupaa ei haastattelutilanteessa yleensä kysytä, vaan kuva otetaan luonnollisena osana haastattelutilannetta. Jos et kerro nimeäsi, lehti joutuu harkitsemaan mielipiteesi julkaisemista nimettömänä vaikka kuvasi julkaistaisiinkin osana sanomaasi.

Kävelin epähuomiossa päin punaisia liikennevaloja. Lehdessä oli tästä inhottava juttu ja kuvasta kaikki tunnistavat minut.

Mediajulkisuuden kohteeksi joutuminen voi olla yksittäiselle kansalaiselle kohtuutonta. Toisaalta julkisuuskaan ei ole välttämättä kovinkaan loukkaavaa, eikä varsinkaan, jos jutun pääpaino on liikenneturvallisuuden käsittelyssä laajemmin, eikä juttu keskity esimerkinomaisesti yksittäisten henkilöiden käyttäytymiseen liikenteessä.

Joku kyseli puhelimessa kaikenlaista ja seuraavan päivänä huomasin, että soittaja oli toimittaja, joka teki jutun keskustelumme pohjalta. Olisiko minulta pitänyt saada lupa jutun julkaisemiselle?

Erillistä julkaisulupaa haastattelulle ei tarvita, eikä sitä useinkaan edes kysytä. Vastaaminen toimittajan tekemiin kysymyksiin mielletään jo sinällään julkaisuluvan antamiseksi. Riittävänä lähtökohtana haastattelutilanteissa on, että toimittaja esittäytyy haastateltavalle ja tuo esiin tarpeensa jutun tekemiselle. Haastateltava voi harkita, mitä halua sanoa vai haluaako ylipäätään olla mukana haastattelussa. Asiasta varmistuminen on tärkeää varsinkin sellaisten haastateltavien kohdalla, joilla ei ole aiempaa kokemusta julkisuudesta tai jotka eivät entuudestaan tunne toimittajia.

Juttu on kuitenkin luovutettava tarkistettavaksi ennen julkaisua jos tarkistamisesta on sovittu toimittajan kanssa jo ennen suostumusta haastateltavaksi. Silloinkin tarkistusoikeus koskee vain haastateltavan omaa osuutta ja jutun virheellisiä tietoja, ei esimerkiksi jutun sävyä, painotuksia tai esitystapaa.

Saiko lehti haukkua taidenäyttelyssä esillä olleita maalauksiani? Kova kritiikki pahoitti mieleni, olen sentään vasta amatööri.

Medialla on oikeus arvioida ja arvostella julkisesti esillä olevaa tuotantoa kuten tauluja, kirjoja, elokuvia sekä esityksiä, kuten konsertteja tai urheilusuorituksia. Kritiikin pitäisi kuitenkin kohdentua toimintaan ja itse suoritukseen eikä tekijään, vaikka kohdentumista onkin usein vaikea pitää erillään.

Miksi lehti ei julkaise yleisönosastolle lähettämääni kirjoitusta?

Lehdellä ei ole velvoitetta julkaista saamiaan kirjoituksia ellei kyseessä ole lähettäjän henkilökohtainen vastine tai merkittävän virheellisen tiedon oikaiseminen. Vastineen julkaiseminen edellyttää, että tunnistettavaa henkilöä on arvosteltu voimakkaasti eikä hän ole voinut tuoda esiin omia näkemyksiään jutun käsittelemästä aiheesta, toisin sanoen juttu on antanut hänen toiminnastaan yksipuolisen ja puutteellisen kuvan. Muiden kirjoitusten julkaisematta jättämisessä on useimmiten kyse tilan puutteesta. Tätä helpottaa se, että lukijat voivat lähettää omia kirjoituksiaan julkaistavaksi internetiin lehden keskustelupalstoille.

Pidän netissä tasa-arvoa käsittelevää blogia, johon joku oli lähettänyt huomaamattani rasistisen kirjoituksen. Voinko joutua asiasta edesvastuuseen?

Kun et ole itse kirjoittanut viestiä, et ole myöskään kirjoittajana vastuussa sen mahdollisesta lainvastaisuudesta. Tämäntapaisessa tilanteessa riittää, että poistat viestin heti, kun huomaat sen mahdolliset ongelmat tai saat viestistä ilmoituksen. Saatat joutua syytetyksi kiihottamisesta kansanryhmää vastaan vain, jos saamistasi huomautuksista huolimatta kieltäydyt poistamasta viestiä.

Nimeni oli jutussa kirjoitettu väärin. Voinko vaatia virheen oikaisemista?

Henkilön nimivirhe on pääsääntöisesi siinä määrin merkittävä virhe, että lehden on syytä oikaista se.

Voiko lehti kysyä otsikossa mitä vain, eli tekeekö kysymysmerkki jutusta vähemmän vaarallisen jos sen tiedot eivät pidäkään paikkaansa?

Otsikolla pitäisi olla vastaavuutta jutun sisältöön, eikä siinä voida kysyä esimerkiksi että ”Ottiko kaupunginjohtaja lahjuksia” jos kysymiselle ei ole perusteita tai näyttöä itse jutussa.

Lehti julkaisee nimelläni kirjoituksia, joita on lähetellyt joku toinen samanniminen henkilö. Kirjoitukset ovat typeriä ja joudun selittelemään niitä ystävilleni ja tutuilleni. Voinko kieltää lehteä julkaisemasta tällaisia kirjoituksia?

Lehdellä on oikeus päättää mitä julkaisee, eikä kirjoittajalta voida kieltää oman nimen käyttämistä kirjoituksen yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa kannattanee esittää lehdelle, että se epäselvyyksien välttämiseksi edellyttäisi kirjoittajalta joidenkin ylimääräisten tunnistetietojen, kuten ammatin tai asuinpaikan, liittämistä kirjoituksen yhteyteen.

Saiko lehti julkaista ilman lupaa kuvan kotipihastani ja talostani?

Kuvan sai julkaista, koska se ei sellaisenaan loukkaa ketään henkilöä. Vaikka kyse on kotirauhan suojaamasta alueesta, myös kuvan sai ottaa, jos kuvauksen kohteena ei ollut ihmisiä.

Saako minusta ottaa lehteen kuvan kun istun oluella terassilla?

Vaikka katuterassi kuten ravintolan sisätilatkin ovat ravintolan omistajan hallinnoimia alueita, niissä kuvaamiselle ei tarvita erillistä lupaa jos tilaan on vapaa pääsy. Ravintoloisijalla on tosin oikeus kieltää kuvaaminen jos hän katsoo sen häiritsevän asiakkaita. Kuvan julkaisemiselle ei ole esteitä, sillä alkoholin nautiskelu ei leimaa ketään juopoksi. Kuva voi kuitenkin olla loukkaava jos kuvan henkilö on selvästi humaltunut, sammunut tai oksentelee.

Lehti otti kuvan yhdistyksemme johtokunnasta, mutta lehtikuvassa minut oli rajattu kuvasta pois. Voinko vaatia oikean kuvan julkaisemista?

Lehti saa eri syistä rajata ottamiaan kuvia. Vaikka olitkin paikalla kuvaushetkellä, sinulla ei ole oikeutta päästä mukaan myös lehdessä julkaistavaan kuvaan.

Saako toimitus muokata ottamiaan valokuvia?

Kuvan tekninen käsittely on luvallista, jos muokkaamisesta ilmoitetaan julkaisemisen yhteydessä. Selkeästi havaittavasta manipuloinnista ei tarvitse välttämättä ilmoittaa. Uutiskuvia ei saa manipuloida lainkaan, sillä se on omiaan vaarantamaan koko tiedonvälityksen luotettavuuden.

Verkkokeskustelusta poistettiin lähettämäni kirjoitus ilman lupaani. Saiko niin tehdä?

Keskustelupalstan ylläpitäjä saa valita julkaistavat tekstit ja tarvittaessa poistaa niitä jälkikäteen. Yleensä poistamisen syynä on arvio viestin lainvastaisuudesta tai loukkaavuudesta.

Maksetaanko juttuvinkeistä? Entä tiedoista?

Journalismi on liiketoimintaa, ja hyvistä vinkeistä saatetaan maksaa. Käytännöt kuitenkin vaihtelevat eikä yhteisiä maksuperusteita ole. Jutuissa tarvittavista tiedoista ei esimerkiksi haastateltaville pääsääntöisesti makseta. Omasta julkisuuarvostaan tietoiset julkkikset saattavat kuitenkin rahastaa lehtiä.

Heikki Kuutti
heikki.kuutti@jyu.fi

Viestintäoikeuden ja journalismietiikan asiantuntija, FT Heikki Kuutti arvioi Kalevan juttuja tällä palstalla.
Arviot löytyvät myös internetistä osoitteesta www.kaleva.fi/mediatohtori

JUKKA LEINONEN

Tiistaina julkistettiin vuoden 2010 verotiedot, ja toimittaja Anna Leinonen ja kuvaaja Joel Karppanen kävivät kysymässä oululaisilta, ovatko he kateellisia suurituloisille. Raksilan marketeilla asioinut Matti Hentilä ei ollut.

Harri Virtasen pesti WSOY:ssä jäi alle vuoden mittaiseksi.

Kaunokirjallisuuden kustantaja Harri Virtanen lähti WSOY:stä

STT

HELSINKI Bonnierin omistukseen keväällä siirtynyt WSOY jatkaa johtajavaihdoksiaan. Nyt talosta lähti kaunokirjallisuuden kustantaja **Harri Virtanen**.

Ylen ohjelmapäällikön paikalta kirjallisuuden pariin siirtynyt Virtanen ehti työskennellä WSOY:ssä vajaan vuoden. Hän vastasi sekä kotimaisesta että suomennetusta kaunokirjallisuudesta.

Kustantaja **Leena Majanderin** mukaan WSOY:ssä palataan malliin, jossa kotimaisella ja suomennetulla kaunokirjallisuudella on kummallakin oma kustannuspäällikkönsä. Näin he voivat keskittyä omiin vastuualueisiinsa täysipainoisesti.

”Ne ovat luonteeltaan hyvin erilaisia tehtäviä, mutta molemmat vaativia ja intensiivisiä”, Majander tähdentää.

Hänen mukaansa WSOY:ssä riittää töitä, joten molemmat paikat pyritään täyttämään mahdollisimman pian.

”Etsimme parhaita mahdollisia henkilöitä näihin tehtäviin. Toivotaan, että asiat ratkeavat pian.”

Toistaiseksi Majander hoitaa molempien kustannuspäälliköiden tehtäviä oman toimensa ohella.

Ruotsalainen Bonnier osti WSOY:n keväällä ja organisaatiota myllerretään nyt uuteen uskoon. Toimitusjohtaja vaihtui ensimmäisenä, kun **Anna Baijarsin** tilalle valittiin myös Tammen toimitusjohtajana jatkava **Anne Valsta**.

Karita Mattila tuomaroi Lappeenrannassa

MUSIIKKI Oopperalaulaja **Karita Mattila** on yksi tulevien Lappeenrannan valtakunnallisten laulukilpailujen tuomareista.

Hän voitti 20-vuotiaana sopraanona samojen kisojen ensimmäisen palkinnon vuonna 1981.

Naisten sarjan muita voittajia ovat mm. **Soile Isokoski, Helena Juntunen, Camilla Nylund** ja **Marjukka Tepponen**.

Lappeenrannan kilpailut järjestetään ensi tammikuussa jo 17. kerran. Osallistujia voivat olla vuonna 1981 tai sen jälkeen syntyneet naiset ja vuonna 1979 tai sen jälkeen syntyneet miehet.

Kolmiosaisten kilpailujen finaali on Lappeenranta-salissa 6. tammikuuta.

Siinä kilpailijat voivat nyt ensi kertaa laulaa ooppera-aarian lisäksi toisena kappaleena orkesterilaulun sääntöjen mukaiselta listalta.

Kuusijäsenisen tuomariston puheenjohtajana on tenori **Raimo Sirkiä**.

Yö-yhtye ylitti taas platinalevyrajan

MUSIIKKI Yö-yhtye on jälleen kerran ylittänyt platinalevyrajan.

Syyskuun lopussa julkaistu *Kiitos ja kunnia - 30-vuotisjuhlakokoelma* hiipi kuukaudessa yli 20 000 myydyn kappaleen platinarajan.

Tuplakokoelman lisäksi Yö-yhtyeeltä julkaistiin syksyllä kirja *Likaiset legendat - 30 vuotta Yötä* (Siltala).

Marras- ja joulukuun aikana Yö jatkaa konsertoimistaan ympäri Suomea *Kiitos ja kunnia - 30 vuotta likaisia legendoja* -kiertueella. (STT)

lauksesta.
”Kisaan päätyminen oli täydellinen yhteensattuma. Ideamaista kokemusta, mutta samalla haluan myös käyttäjien saavan sovelluksesta jotain itselleen ainutlaatuisuus.
”Mistään muualta ei löydy vastaavanlaista elävää laboratoriota

Kalevaa vastaan nousi kampanja

Lehteen närkästyneet lestadiolaiset peruneet tilauksia

Pekka Mikkola Kaleva
OULU Vanhoillislestadiolaisen liikkeen piirissä on noussut kampanja Kalevaa vastaan. Tekstiviesteissä ja nettipalstoilla leviävässä kehotuksessa on viime päivinä kannustettu Kalevan tilauksen perumiseen. Vanhoillislestadiolaisia yrittäjiä puolestaan kehotetaan jättämään ilmoitukset Kalevasta pois.
Toimia Kalevaa vastaan perustellaan sillä, että lehden katsotaan käsitelleen vanhoillislestadiolaisia ja heidän vakaumustaan vääristellen. Suuttumusta ovat herättäneet ennen kaikkea Kalevan kirjoitukset, jotka ovat käsitelleet liikkeessä julki tulleita lasten hyväksikäytötapauksia ja niiden hoitoa.
Osa peruuttajista on myös pahastunut liikkeen johtohenkilöitä ja -elimiä koskeviin arviointeihin.
Lehden toimitukseen tulleissa liikkeen jäsenten soitoissa on uhattu jopa tuhansien tilausten perumisella. Viikon aikana tilausten peruutuksia on tullut noin 200. Alkuviikosta kiihtynyt tahti kääntyi torstaina laskuun.
Kampanjan alullepanijasta ei ole tietoa. Osa tilauksen peruuttaneista sanoo tehneensä päätöksen itse tykönään.
Liikkeen keskusjärjestöstä eli Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksestä SRK:sta kiistetään ehdottomasti, että toimet olisi pantu liikkeelle siellä.
SRK:n pääsihteeri **Tuomas Hänninen** sanoo ymmärtävänsä ihmisten närkästyksen. Hän viittaa etenkin viime tiistain Kalevan eli heti suviseurojen jälkeen julkaistun lehden pääkirjoitukseen ja sen aiheuttamaan tuohtumukseen.
Samalla hän toteaa sanoutuvansa irti yrityksistä vaikuttaa lehden toimintaan joukkovoiman avulla.
”Vaikka meitä on paljon, emme halua vaikuttaa massiivisuudella yhteiskunnallisiin päätöksiin, eikä minkään yksittäisen organisaation toimintaan. Se ei kuulu meidän toimintaperiaatteisiimme. Sanoisin, että se ei kuulu kristilliisiin arvoihin, ei SRK:n eikä yksittäisten rauhanyhdistysten toimintaperiaatteisiin.”
”Yksittäiset ihmiset tekevät omat valintansa ja ratkaisunsa. Pidän jonkin verran pahana, jos joku yrittäisi tähän suuntaan (painostaen) vaikuttaa. Ymmärrän täysin tunnekuohun, olen sen verran monia ihmisiä kuunnellut. Tunnistan jopa vihan, mutta en hyväksy sitä. Y
rän, koska inhimillisesti vista ihmisistä on kysymys.”
Hän myös sanoo pitävänsä vänä periaatteena sitä, että jo jokin organisaatio tai lehti tekee virheitä, ne tunnustetaan ja niitä pahoitellaan. Hänninen koro taa halua jatkaa yhteistyötä levan kanssa.
Kalevan päätoimittaja Ma Mantila toteaa, että lehti tulee silloin tällöin vastaan ja, jotka herättävät voimakka tunteita.
”Vanhoillislestadiolaisess liikkeessä ilmi tulleet pedo paukset kuuluvat näihin h aiheisiin. Tiesin sen, kun seen tartuttiin. Kriittisen

Lumijoen suviseurojen osallistujamäärä nousi lauantaina iltapäivällä järjestäjien arvion mukaan peräti 83 700:een.

SRK korosti yhtenäisyyttä

Toisinajattelijoita luonnehdittiin Lumijoen suviseuroissa ”marginaaliradikaaliryhmäksi”

Pekka Mikkola Kaleva
OULU Vanhoillislestadiolaisen liikkeen johto puolusti lauantaina Lumijoen suviseuroissa pontevasti näkemystä yhtenäisestä lestadiolaisliikkeestä.
Sitä käytettiin esimerkiksi siitä, ettei liikkeen piirissä arvioi lauantain tiedotustilaisuudessa.
Myös Rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen eli SRK:n puheenjohtaja Tuomas Hänninen otti kantaa lauantaiaamuna pidetyssä vuosikokouksessa olivat esillä liikkeessä ja sen ulkopuolella keskustelua aiheuttaneet lasten hyväksikäyttötapaukset, sillä Hänninen piti aiheesta laajan kossa ja muussa yhteiskunnassa olisi avoimuutta lähteä tarkastelemaan asiaa samalla tavalla. Hän esitti ilmiön mitoista myös lukuja:
”Ilmiön laajuus meidän keskuudessamme on yksi promille, distyksen johtokunnasta jäi lauantain vuosikokouksessa pois työnjohtaja **Pekka Nurmela** Vantaalta. Hän perusteli päätöstään iällään. Hänen tilalleen valittiin kenttärovasti **Valde Palola** Helsingistä.
Sen sijaan **Rentola** Alajärveltä ja **Pekka Yuonokari** Nakkilasta valittiin jäsenrauhanyhdistysten esittäminä jatkamaan johtokunnassa.
Ehdotuksia henkilöiden laajemmasta vaihtamisesta ei kokouksessa ei tehty.
Vuosikokous antoi sy valtu

Lukijoiden palaute kuin liukas saippua

Kalevan toimitus saa lukijapalautetta laidasta laitaan. Palautteen aiheet ja sisällöt ovat sen verran satunnaisia ja näkemyksellisiä, että niiden pohjalta on vaikea hahmottaa kokonaiskuvaa toimitustyön onnistumisista ja kehittämistarpeista.

Palautteissa heinä-lokakuussa oltiin pettyneitä erityisesti Kalevan ”nykylinjaan”.

Mielikuvat linjan muutoksesta pohjautuivat mitä ilmeisimmin vanhoillislestadiolaisia ja pedofiliaa ruotineeseen pääkirjoitukseen ”SRK ampui rivit suoriksi”.

Tätä koskevien palautteiden määrä oli poikkeuksellisen massiivinen myös kirjoitusten pituuksilla mitattuna.

Moni palaute sisälsi ainakin uhkauksen lehden tilauksen peruuttamisesta, allekirjoituksena esimerkiksi ”Kiitos ja hyvästi. Terveisin 18 vl-perhettä”

Kalevalla nähtiin olevan patoumia vanhoillislestadiolaisia kohtaan. Lehden katsottiin syyllistyneen mustamaalaamiskampanjointiin uskovaisia kohtaan.

Arvostelu miellettiin vihan lietsonnaksi ”Kalevan suojeluksessa ja suosiollisella avustuksella”.

Kirjoituksia pidettiin loukkaavina ja törkeinä (”Levollisen ja tyynen suviseuraviikonlopun jälkeen pääkirjoitus oli kuin roiskaisu paskaa naamaan”, ”jos lukee vain Kalevaa, ei tiedä millaista usko on”), vaikka osalle lukijoita ongelmien tuominen päivänvaloon oli vain hyvä asia (”Pohjois-Suomessa saa kerrankin hengittää vapaammin”, ”journalismissa ei saa vältellä edes uskonnollista joukkovoimaa”).

Sitäkin ihmeteltiin, miksei ortodokseja tai ateisteja solvata. Osa lukijoista tunnusti jo kyllästyneensä aiheen vatkaamiseen.

Vanhoillislestadiolaisia koskeva keskustelu käynee esimerkkinä yksittäisen asian saamasta itseään suuremmasta painoarvosta asiasta nousseen keskustelun takia. Kun kaikki keskustelijat ovat kaivautuneet omiin juoksuhautoihinsa, eikä kukaan ole todistettavissa oikeassa tai väärässä, vääntöä uskonnollisista kysymyksistä pystytään tarvittaessa jatkamaan ikuisesti.

Kalevaa kritisoidaan muuttumisesta asialehdestä iltapäivälehdeksi. Lehtimiestavalta toivotaan enemmän fiksuutta ja inhimillisyyttä. Joitakin ärsyttää toimittajan pinnan kiristyminen asioissa, joiden ei uskota vaivaavan itse lukijoita. Lisäksi Kalevan nähdään neuvovan liikaa poliitikkoja.

Lukijoilla itsellään on joskus tarkempaa tietoa esimerkiksi siitä, että Oulussa on sittenkin lähiruokatukku tai että ruoka Suomessa ei todellakaan ole halpaa. ”Kalevan toimittajat eivät tee pohjatyötään oikein ja uskovat kaiken, mitä virkamies valehtelee”, lukijapalautteessa todetaan.

Osa lukijoista valittelee, että lehteen ei mahdu kaikki tarpeellinen, mutta joidenkin mielestä lehdessä on paljon turhaa ja juttuja liikaa.

”Moni tilaisi lehden, jos se kertoisi myös meidän asioita”. Yksi lukijoista halusi tilata lehdestä vain osan. ”Paljonko maksaisivat 6–8 sivua?”

Kirjoituksista toivotaan lyhyempiä, koska ne ovat ”liian romaaneja”. Jotkut puuttuvat kielipoliiseina Kalevan ilmiasuun, esimerkiksi Aarre-erisnimen oikeaan sivumuotoon otsikossa.

Lehti aiheuttaa ongelmia myös ”tavarana” eli sotkuisena painojälkenä ja lehden jakelussa koettavina ongelmina. ”Lehdessä pitäisi olla mustetta, joka pysyisi lehdessä”.

Lehden jakelun lakkaamista heti tilauksen päätyttyä ihmeteltiin erikseen. Tilanne on päinvastainen kuin Savossa, jossa Savon Sanomia oli jaettu päättymisenkin jälkeen.

Osa palautteen lähettäjistä käyttää mahdollisuutta kertoa oman elämänsä ongelmista, kuten kyttäävistä naapureista tai ”karvaperseukkojen” kaahailuista pururadalla.

Heikki Kuutti
Artikkeli perustuu Kalevan heinä-lokakuussa saaman lukijapalautteen läpikäyntiin.